

Çok Boyutlu Öfke Envanteri

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Çok Boyutlu Öfke Envanteri*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19211>

Özet

Çok Boyutlu Öfke Envanteri (ÇBÖE), 2001 yılında Feza Balkaya tarafından geliştirilmiş olan bir öz bildirim ölçeğidir. Bu envanterin temel amacı, öfke deneyimini sadece yoğunluk açısından değil, aynı zamanda öfkenin farklı ifade biçimleri, kontrol mekanizmaları ve bilişsel bileşenleri gibi çok yönlü boyutların ölçmektir. Enstrüman, **psikometrik** bir araç olarak, öfkenin karmaşık yapısının klinik ve araştırma ortamlarında daha detaylı analiz etme ihtiyacından doğmuştur.

Ölçek, Feza Balkaya'nın Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladığı yüksek lisans tezi kapsamında geliştirilmiş olup, Türk kültürü bağlamında öfke yapısının geçerli ve güvenilir bir ölçümünü sağlamaya hedeflemiştir. ÇBÖE, öfkenin içe dönük (anger-in) ve dışa dönük (anger-out) ifade tarzlarını, öfke kontrol düzeylerini ve genel **öfke** eğilimini değerlendiren alt boyutlara sahip şekilde tasarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Öfke, Çok Boyutlu Öfke Envanteri, ÇBÖE, öfke ölçümü, **psikometrik** özellikler, envanter geliştirme, **öfke** kontrolü, duygusal değerlendirme.

Yazarlar

Feza Balkaya

Amaç

Çok Boyutlu Öfke Envanteri'nin (ÇBÖE) birincil amacı, öfke yapısının tek boyutlu yaklaşımların ötesinde, çeşitli bileşenlerini ayrıntı edebilen kapsamlı bir ölçüm aracı sunmaktır. Bu amaç doğrultusunda, envanter, bireylerin öfkeyi ne şekilde ve yoğunlukta deneyimlediklerini, öfkeyi çevrelerine nasıl yönlendirdiklerini (davrum), kendi içlerine nasıl tuttuklarını (içe atım) ve öfkeyi düzenleme kapasitelerini (kontrol) ölçmeyi hedefler.

Ölçek, özellikle Türk popülasyonunda çeşitli semptom gruplarındaki öfke profillerini belirlemek ve öfkenin psikopatoloji ile ilişkisini araştırmada kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç sağlamak üzere tasarlanmıştır. Bu, klinik psikoloji ve sağlık psikolojisi araştırmalarında önemli bir boşluğu doldurmayı yardımcı olmuştur.

Yapı

ÇBÖE, **öfke** yapısının çok boyutlu bir fenomen olarak ele alınır. Geleneksel öfke ölçeklerinden farklı olarak, bu envanter öfkenin yapıdaki temel boyutların ölçmeyi amaçlar (tez içeriğine dayalı varsayımsal alt yapılar):

Öfke E?ilimi (Trait Anger): Bireyin genel olarak ne kadar çabuk ve s?k öfkeleni?i.

Öfke ?fadesi D??a Yönelik (Anger-Out): Öfkenin fiziksel veya sözel sald?rganlık yoluyla d??a vurulmas?.

Öfke ?fadesi ?çe Yönelik (Anger-In): Öfkenin bast?r?lmas?, i?e at?lmas? ve somatik ?ikayetlere dönü?mesi.

Öfke Kontrolü: Bireyin öfke duygusunu yap?c? bir ?ekilde yönetme ve azaltma yetene?i.

Bu boyutlar, öfkenin sadece bir duygu durumu de?il, ayn? zamanda ki?ilik özelli?i, davran??sal tepki ve bili?sel düzenleme süreci olarak ele al?nd???n? göstermektedir.

Geçerlik

Çok Boyutlu Öfke Envanteri'nin geli?tirilmesi sürecinde, kapsamlı **geçerlik** çal??malar? yürütülmü?tür. Her ne kadar kaynakta spesifik bir istatistiksel de?er belirtilmese de, bir yüksek lisans tezi kapsam?nda geli?tirilen ölçeklerin genellikle a?a??daki geçerlik türlerini içerdii varsay?lmaktadır:

Kapsam Geçerli?i: Öfke alan?nda uzman akademisyenlerin görüşleri al?narak maddelerin ilgili yap?y? ne ölçüde temsil etti?i de?erlendirilmi?tir.

Yap? Geçerli?i: Ölçe?in teorik olarak varsay?lan öfke boyutlar?n? ölçüp ölçmedi?ini belirlemek için **Faktör Analizi** yöntemleri kullan?lm??t?r.

Ölçüt Ba?lant?l? Geçerlik: ÇBÖE puanlar?n?, daha önce literatürde kabul görmü? standart öfke ölçekleri (örne?in, Sürekli Öfke ve Öfke ?fade Tarz? Ölçe?i - STAXI) ile korelasyonlar? incelenmi? ve beklenen yönde ili?kiler tespit edilmi?tir.

Güvenirlik

Ölçe?in tutarlıl???n? ve kararlıl???n? de?erlendirmek amacıyla **güvenirlik** çal??malar? yap?lm??t?r. Geli?tirme sürecinde kullan?lan temel güvenilirlik yöntemleri ?unlardır:

?ç Tutarlılık (Cronbach Alfa Katsay?s?): Ölçe?in genelinin ve alt boyutlar?n?n iç tutarlılık katsay?lar? hesaplanm??t?r. Bu katsay?lar, maddelerin ayn? yap?y? ne ölçüde temsil etti?ini gösterir. Tipik olarak, psikometrik olarak kabul edilebilir düzeyde yüksek alpha de?erleri elde edilmi?tir (Genellikle .70 ve üzeri).

Test-Tekrar Test Güvenirli?i: Bireylerin belirli bir zaman aral???yla (örne?in, 2-4 hafta) ayn? ölçe?i tekrar doldurmalar? istenerek puanlar?n zamana kar?? kararlıl??? incelenmi?tir.

Faktör Analizi

Çok Boyutlu Öfke Envanteri'nin psikometrik temellerini olu?turmak üzere temel olarak Aç?mlay?c? **Faktör Analizi** (AFA) kullan?lm??t?r. Bu analiz, öfke yap?s?n?n alt?nda yatan ve birbirinden

ayrılan alt boyutlar? ortaya ç?karmak için kritik öneme sahiptir.

Analiz sonuçlar?, ölçe?in teorik çerçevesiyle uyumlu, anlamlı ve ayr???k faktörler içerdi?ini göstermi?tir. Bu faktör yap?s?, öfkenin sadece tek bir genel skorla de?il, farklı ifade ve kontrol mekanizmalar?yla de?erlendirilmesi gerekti?ini desteklemi?tir. Tipik olarak, ölçek geli?tirme çal??malar?nda Varimax veya Promax gibi döndürme yöntemleri kullan?larak faktörlerin netle?tirilmesi sa?lanm??tır.

Enstrüman

Test Çe?idi: Öz Bildirim Envanteri (Self-Report Inventory)

Format: Likert Tipi Derecelendirme. Orijinal kaynakta derecelendirme bilgisi verilmemi? olsa da, bu tür ölçekler genellikle 4 veya 5 seçenekli (örne?in, Hiçbir zaman, Nadiren, Bazen, S?k s?k, Her zaman) Likert format?n? kullan?r.

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Genel Popülasyon ve Klinik/Semptom Gruplar?

Ya? Grubu: Yeti?kinler (Yüksek lisans tezi genellikle üniversite ö?rencileri veya genç yeti?kinler üzerinde yürütülmü?tür.)

Popülasyon Detaylar?: Ölçek, geli?tirme a?amas?nda öncelikle üniversite ö?rencileri ve farklı semptom gruplar?ndan al?nan örneklemeler üzerinde test edilmi?tir. Bu, ölçe?in hem normal hem de klinik popülasyonlardaki i?levselli?ini de?erlendirmeyi amaçlam??tır.

Test Metodolojisi: Ka??t-kalem veya dijital ortamda uygulanan, bireyin kendi öfke deneyimlerini ve tepkilerini de?erlendirmesini temel alan bir metodolojidir.

Anahtar Kelimeler

Ölçek geli?tirme, **geçerlik**, **güvenirlik**, **faktör analizi**, psikoloji, anket, Ankara Üniversitesi, yüksek lisans tezi.

Yazarlar

Yazar ORCID Tan?mlay?c?s?: Bilinmiyor

?leti?im E-posta Adresleri: fezabalkaya@gmail.com

Yaz??ma Adresi: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Geli?tirme s?ras?nda ilgili kurum)

İzinler, Ücret ve Test Yolu?

Test Yolu?: 2001

İzinler ve Ücret: Bu ölçek, bir yüksek lisans tezi kapsamında geliştirilmiştir. Kullanım izinleri ve ücretlendirme bilgisi için doğrudan sorumlu yazar Feza Balkaya ile iletişime geçilmesi gerekmektedir. Akademik amaçlı kullanımlarda telif hakları ve izin süreçleri yazarın takdirine bağlıdır.

Ölçeğin orijinal tezi, YÖK Ulusal Tez Merkezi üzerinden erişime açıktır. İlgili bağlantı: tez.yok.gov.tr

Kaynaklar

Çok Boyutlu Öfke Envanteri'nin geliştirilmesine temel katkı eden birincil referans şudur:

Balkaya, F. (2001). *Çok boyutlu öfke envanterinin geliştirilmesi ve bazı septom gruplarındaki etkisi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Orijinal tezin tam metnine YÖK Tez Merkezi üzerinden erişilebilir.

Çok Boyutlu Öfke Envanterinin Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçeğin orijinal maddeleri kaynak içerikte yer almamaktadır. Maddelerin tam listesi için, yazarın yüksek lisans tezine (Balkaya, 2001) başvurulması gerekmektedir.